

Mitä äänenjohtaminen on?

Ali Baba, 40 rosvoa ja yksi sellojen äänenjohtaja

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö
22.11.2010

Johanna Kilpijärvi

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Musiiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Musiiikkipedagogi	
Tekijä Kilpijärvi Johanna			
Työn nimi Mitä äänenjohtaminen on? – Ali Baba, 40 rosvoa ja yksi sellisti			
Työn ohjaaja/ohjaajat Tuovila Annu			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika Marraskuu 2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 27+12	
TIIVISTELMÄ Pohdin opinnäytetyössäni äänenjohtajuutta musiikkiopisto-orkesterissa sekä yleisesti että tarkastellen omia kokemuksiani sellojen äänenjohtajana. Toivon, että opinnäytetyöni herättäisi huomaamaan yhteyden hyvän äänenjohtamisen ja toimivamman orkesterityön välillä. Äänenjohtajuutta ei varsinaisesti opeteta missään. Siihen liitetään usein turhia pelkoja, jotka voivat jarruttaa musiikkiopistossa opiskelevan nuoren halua ryhtyä äänenjohtajaksi. Äänenjohtajana toimiminen voisi omalta osaltaan tehdä orkesterissa soittamisen mielenkiintoisemmaksi ja rohkaista nuorta hakeutumaan ammattiopintoihin. Toimin sellojen äänenjohtajana Nurmijärven musiikki- ja tanssiopistojen yhteisessä Ali Baba ja 40 rosvoa –produktiossa syksyllä 2008. Kerron opinnäytetyössäni äänenjohtajalle kuuluvista tehtävistä, joita tein ennen produktion alkamista, esitysten aikaan ja niiden jälkeen. Haastattelin kahta muusikkoystävääni ja keskustelimme orkesterikokemuksista ja äänenjohtajana toimimisesta. Opinnäytetyöni lopuksi olen liittännyt pienen oppaan musiikkiopisto-orkesterin selloryhmän äänenjohtajalle. Äänenjohtaminen on haastavaa, mutta samalla antoisaa, koska silloin saa aivan erilaisen näkökulman musiikkiin. Haasteellisuus syntyy, kun on hallittava monta asiaa samaan aikaan – näytöt, tekniikka ja tulkinta. Äänenjohtajan tehtäviin kuuluu myös muita velvollisuuksia, kuten stemman esitarkistus eli mm. jousitusten ja muiden merkintöjen tekeminen. Kehittämisehdotuksena toivoisin, että äänenjohtaja vaihtuisi useammin. Monesti käy niin, että sama henkilö toimii pitkään äänenjohtajana. Eri konserteissa voisi olla aina eri äänenjohtaja, jolloin jokainen saisi kokeilla äänenjohtajan työtä ja samalla äänenjohtajuutta saisi ujutettua mukaan orkesterikasvatukseen. Myös palautteen antaminen äänenjohtajana olemisesta on tärkeää.			
Teos/Esitys/Produktio Sellojen äänenjohtajan opas – Miten homma toimii musiikkiopisto-orkesterissa?			
Säilytyspaikka Metropolia Ammattikorkeakoulu / Ruoholahden kirjasto			
Avainsanat Äänenjohtaja, musiikkiopisto, sello, orkesteri, sektio, opas, orkesterikasvatus, ammattiopinnot			

Degree Programme in Music		Specialisation Music Education
Author Johanna Kilpijärvi		
Title Leading a Section in an Orchestra – Ali Baba, the Forty Thieves and a Principal Cellist		
Tutor(s) Annu Tuovila		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date November 2010	Number of pages + appendices 27+12
The topic of this study is the role of the section leader in an orchestra. I hope that this study will help to comprehend the connection between good skills of the section leader and better orchestral playing. I have noticed that tuition in instrument section leading is not provided enough in music education, particularly at music institutes. In autumn 2008 I worked as the principal cellist in the production <i>Ali Baba and the Forty Thieves</i> that was staged by the Nurmijärvi Music Institute and Nurmijärvi Dance School. In my study I report on what I did before, during and after the shows as the principal cellist. My written sources include local press coverage of the production, biographies of famous musicians and a book about chamber music. I interviewed two musicians and we discussed different aspects about the role of being section leader in an orchestra at music institutes and conservatoires. At the end of the study you will find a guide for principal cellist. Many people associate unnecessary fears with the task of the section leader, which restrains young player's enthusiasm for orchestral playing. I wish that the section leaders in music school and conservatoire orchestras would change more often, so that in every concert there would be a different section leader. That way everyone could get the chance to try leading a section while they are still students. Perhaps many musicians would notice that it is not as terrible as they had thought at first. Leading a section in an orchestra can be fun and exciting. You have more responsibility, but it can make orchestral playing much more interesting.		
Work / Performance / Project A Section Leader's Guide for Cellists in an Orchestra in Music Schools		
Place of Storage Metropolia University of Applied Sciences / Ruoholahti Library		
Keywords cello, section leader, orchestral playing, conservatoire, music school, principal cellist, guide, leading		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	TYÖPROSESSISTA JA AINEISTOSTA.....	3
3	ÄÄNENJOHTAJUUS.....	5
3.1	Ryhmätyöskentely.....	6
3.2	Yhteistyö kapellimestarin kanssa.....	6
3.3	Näytöt ja ohjeistaminen.....	7
3.4	Äänenjohtajan ominaisuudet.....	8
3.4.1	Itsetunto.....	8
3.4.2	Ammatillinen kunnianhimo.....	8
4	ALI BABA, 40 ROSVOA JA ÄÄNENJOHTAJAN HAASTEET.....	10
4.1	Esivalmistelut.....	10
4.1.1	Sorminumerovaihtoehdot.....	11
4.1.2	Nuottien kirjoitus uusiksi.....	13
4.1.3	Sivunkäännöt.....	15
4.1.4	Sellostemman tuomat lisähaasteet.....	15
4.1.5	Sellojen stemmaharjoitus.....	16
4.1.6	Haasteet.....	18
4.2	Esitysten aikaan.....	18
4.3	Esitysten jälkeen.....	19
4.3.1	Kokemukseni äänenjohtamisesta.....	19
4.3.2	Selloryhmän palaute.....	20
5	OPPAAN ESITTELY.....	22
6	POHDINTA.....	24
	LÄHTEET.....	26

LIITTEET:

Liite 1: Lehtiartikkeli

Liite 2: Haastattelurunko

Liite 3: Sellojen äänenjohtajan opas – Miten homma toimii musiikkiopisto-orkesterissa?

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni pohdin äänenjohtajuutta musiikkiopisto-orkesterissa. Metropolia Ammattikorkeakoulussa opiskellessani olen seurannut äänenjohtajien toimintaa orkesteriperiodien aikana ja huomannut, että monet äänenjohtajalle kuuluvat tehtävät eivät ole kaikille selviä. Hyvällä äänenjohtamisella ja toimivammalla orkesterityöllä on yhteys, johon kannattaisi kiinnittää huomiota jo musiikkiopistoaikana.

Aloitin sellonsoiton Nurmijärven musiikkiopistossa 5-vuotiaana ja olen siitä asti soittanut erilaisissa kokoonpanoissa. Seppo Rautasuon johtamassa Nurmijärven Camerata -kamariorkesterissa soitin vuosina 2000–2006. Toimin kyseisen kamariorkesterin sellojen äänenjohtajana muutaman viimeisen vuoden ajan.

Yksi haastavimmista äänenjohtamiskokemuksistani oli selloryhmän johtaminen Nurmijärven musiikki- ja tanssiopistojen yhteisessä Ali Baba ja 40 rosvoa -produktiossa syksyllä 2008. Kerron opinnäytetyössäni äänenjohtajalle kuuluvista tehtävistä, vastaan tulleista haasteista ja kuinka selvisin niistä. Kirjoitin myös pienen oppaan musiikkiopisto-orkesterin sellojen äänenjohtajalle.

Äänenjohtajana näkee ja kokee musiikin eri tavalla. Äänenjohtajana toimiminen ja sen kautta koetut onnistumisen tunteet voivat innostaa nuorta soittajaa hakeutumaan musiikin ammattiopintoihin, aivan kuten omalla kohdallani on tapahtunut. Nykyisessä yksilökeskeisessä maailmassa yhteissoittamisen taito on häviämässä.

2 TYÖPROSESSISTA JA AINEISTOSTA

Nurmijärven musiikki- ja tanssiopistot yhdistivät voimansa ja esittivät Ali Baba ja 40 rosvoa -tanssiteoksen 2.-7.12.2008 Nurmijärven Maaniitun koulun liikuntasalissa. Teoksen musiikin sävelsi Nurmijärveltä kotoisin oleva elokuvasäveltäjä Panu Aaltio. Koreografian laati tanssitaiteilija Sami Vartiainen. Mukana oli musiikkiopiston oppilaista ja musiikin ammattilaisista koottu noin 80 hengen sinfoniaorkesteri, jota johti Nurmijärven musiikkiopiston rehtori Urpo Rauhala. Tanssijat olivat tanssiopiston omia oppilaita. Vain Ali Babaa esittävä tanssija oli ammattiopiskelija. Produktioon osallistui yhteensä noin 380 henkeä.

Minut pyydettiin tähän projektiin sellojen äänenjohtajaksi. Suostuin tehtävään, koska työ kuulosti mielenkiintoiselta ja hauskalta. Tehtäväni oli ohjata 15 sellistin suurta joukkoa ja olla heille samalla esimerkkinä. Suurin osa heistä oli musiikkiopiston omia oppilaita, iältään 8-20-vuotiaita. Muutama oli jo valmistunut musiikkiopistosta. Pohdin samoihin aikoihin opinnäytetyöni aihetta ja sain idean, että opinnäytetyöni voisi käsitellä äänenjohtamista ja työtäni Ali Baba ja 40 rosvoa -produktiossa.

Äänenjohtajuudesta on kirjoitettu hyvin vähän, joten aineiston etsiminen oli haastavaa. Olen käyttänyt aineistona omien kokemusteni lisäksi mm. opinnäytetöitä, Ali Baba ja 40 rosvoa -produktiosta kirjoitettuja paikallislehden artikkeleita, muusikoiden elämäkertoja sekä kamarimusiikkia käsittelevää kirjaa. Kuvasin videokameralla Ali Babaan osallistuvien sellistien stemmaharjoituksen ja tutkiskelin sen avulla toimintaani äänenjohtajana.

Haastattelin kahta muusikkoystävääni, sellisti Annika Furstenborgia ja viulisti Kari Olamaata, ja pohdimme äänenjohtamisen merkitystä orkesterisoitossa. Annika opiskelee musiikkipedagogiksi Metropolia Ammattikorkeakoulussa musiikin koulutusohjelmassa ja Kari opiskelee musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemiassa. Annikalla on orkesterikokemusta eniten ammattiopintojen ajalta. Kari aloitti orkesteriopinnot 8-9-vuotiaana Käpylän musiikkiopistossa. Karilla orkesterissa soittaminen on ollut vahvasti läsnä koko ajan, myös musiikkiopiston ohella yläasteella ja lukiossa. Sekä Annika että Kari ovat toimineet äänenjohtajana.

Opinnäytetyöni lopuksi olen kirjoittanut pienen oppaan sellojen äänenjohtajalle. Kirjoitin sen ajatellen nuorta selloryhmän äänenjohtajaa, joka on ensimmäistä kertaa musiikkiopistonsa orkesterissa äänenjohtajana. Se sopii myös muille orkesterissa soittaville sellisteille, koska siinä kerrotaan monista orkesterin toimintatavoista, mm. miten viritetään ja mitä tapahtuu kun konsertti loppuu. Myös muiden soitinryhmien äänenjohtajat voivat saada oppaan avulla vastauksia kysymyksiinsä, koska äänenjohtajien tehtävät ovat melko samoja instrumentista riippumatta.

3 ÄÄNENJOHTAJUUS

Kokemukseni mukaan äänenjohtajuutta ei kukaan opeta, vaan sen ikään kuin oletetaan löytyvän soittajalta luonnostaan tai kehittyvän ajan myötä. Varsinkin ammattiopinnoissa orkesterikoulutus on usein sen suhteen puutteellista, jolloin ammattiorkesteriin siirryttäessä tulee vastaan ongelmia. Kari Olamaa (2010) kertoo kuulemansa vertauksen: "Jos se (orkesterikoulutus) olisi uimakoulu, niin se vastaisi laadultaan sitä, että heitetään veteen laiturilta syvään päähän ja huudetaan perään että "ui!". Olisiko orkesterityöskentely tehokkaampaa, jos ns. äänenjohtajakoulutusta olisi jo musiikkiopistossa? Kuinka sitä sitten voisi opiskella?"

Sellotaiteilija Seppo Kimanen pohtii kirjassaan *Mielessä musiikki – Elämää lavalla ja lavan takana* (s. 108–109) mm. sukupuolten välisiä eroja nykypäivän ammattiorkestereissa ja kuvailee orkesterityöskentelyä näin:

"Miehet oppivat armeijassa ja pallopeleissä sopeutumaan hierarkiaan. Siitä on apua orkestereissa, joissa vallitsee hienovarainen, mutta ehdoton nokkimisjärjestys. Kahdeksan alttoviulistin tai muutaman sellistin ryhmän ensimmäinen äänenjohtaja on vääpeliä vastaava suuri päällikkö. Hän laatii jousitukset, joiden mukaan tulee musisoida. Jos taaempana istuva vetojousen sijasta sattuuakin käyttämään työntöjousta, hän ei säästy äänenjohtajan tai varaäänentohtajan tai jopa molempien samanaikaiselta halveksivalta muljaukselta. Näitä omasta asemastaan tarkkoja ryhmänjohtajia ja päälliköitä on sadan hengen orkesterissa kymmenittäin."

Kyseinen ote Seppo Kimasen kirjasta voi onnistuneesti kuvata ehkä ammattiorkesterin soitinryhmän äänenjohtajan toimintaa. Musiikkiopisto-orkesterissa toiminta ei välttämättä ole noin jyrkkää. Tekstistä käy kuitenkin selvästi ilmi mihin sektion sisällä on tarkoitus pyrkiä – yhtenäiseen soittotapaan.

Äänenjohtajan tehtävä on johtaa soitinryhmäänsä eli sektiotaan. Musiikkiopisto-orkesterissa melko pienet tekijät erottavat äänenjohtajan muista soittajista, mutta mitä pidemmälle mennään, sitä enemmän vastuutehtäviä tulee. Annika Furstenborg (2010) toteaa haastattelussa, että musiikkiopisto-orkesterin äänenjohtajalla on soolovastuu. Äänenjohtajuus vaatii myös jonkin verran esityöskentelyä, josta moni ei välttämättä ole tietoinen. Äänenjohtajan on katsottava stemman jousitukset etukäteen, jotta arvokasta harjoitusaikaa ei kulu turhaan merkintöjen tekemiseen (Vartiainen 2009, 142).

3.1 Ryhmätyöskentely

Äänenjohtaja voi suunnitella sellistien istumajärjestyksen esimerkiksi orkesterin intendentin kanssa. On hyvin tärkeää valita luotettava ja vahva soittaja varaäänentohtajaksi äänenjohtajan viereen soittamaan, koska se helpottaa äänenjohtajan urakkaa. Vierustoveri voi pelastaa pitkän soittotauon jälkeiset lähdöt, jos äänenjohtaja on unohtanut laskea tauot.

Joskus orkesterinjohtaja on laatinut soittajien istumajärjestyksen. Näin tapahtuu varsinkin silloin, jos orkesterinjohtaja kokee, että voi tietyn äänenjohtajan avulla vaikuttaa orkesterinsa sointiin ja työilmapiiriin. Äänenjohtaja voi vaikuttaa paljon siihen, miten ryhmähenki kehittyy. (Vartiainen 2009, 296.)

Joskus äänenjohtajan on pidettävä sektiölleen stemmaharjoitukset. Soittajien on otettava vastuu ryhmänsä osaamisesta tai osaamattomuudesta. He selvittävät mahdolliset ongelmat yhdessä ja samalla ryhmä hioutuu yhteen. (Vartiainen 2009, 295.)

3.2 Yhteistyö kapellimestarin kanssa

Kapellimestari antaa palautteensa suoraan äänenjohtajalle, jonka tehtävä on välittää saatu tieto ryhmälleen (Pyrhönen & Pyrhönen 2006, 40). Äänenjohtajan luonne ja ammattimaisuus määrittelevät sen kuinka kapellimestarilta saatu palaute otetaan vastaan. Orkesteriharjoituksen hektisyyden vuoksi kapellimestarin palaute voi olla välillä hyvinkin kärjistettyä ja töksähtävää. Ammattimainen äänenjohtaja ei siitä hätkähdä tai loukkaannu, vaan ymmärtää, ettei kyseessä ole henkilökohtainen hyökkäys. Äänenjohtajan työ on edustaa ryhmää ja hänen vastuullaan on soitinryhmänsä kehittyminen. Hän on myös se, joka kantaa vastuun epäonnistumisista.

Jos kapellimestari päättää jättää johtamatta, äänenjohtajien vastuu kasvaa. Joskus äänenjohtaja voi kokea vetovastuun raskaana, mutta orkesterin soitto voi olla aktiivisempaa. (Vartiainen 2009, 265.)

3.3 Näytöt ja ohjeistaminen

Äänenjohtaja liidaa eli ohjaa ryhmäänsä eleillään ja näytöillään. Liikkumisen ei tarvitse olla mitenkään näyttävää, joskus pelkkä musiikin kanssa hengittäminen voi riittää. Äänenjohtajan on kuitenkin liikuttava jonkun verran, jotta seuraaminen on helpompaa. (Åberg 2008, 18.)

Olamaan (2010) mielestä ohjatut kamarimusiikkitunnit ovat tärkeitä, koska ne tukevat orkesteriopintoja. Varsinkin jousikvartetissa jokaisen jäsenen on oltava aktiivinen ja kannettava vastuu näytöistä. Huomaamatta oppii ikään kuin liidaamaan eli johtamaan. ”On kaikille (jousikvartetin jäsenille) helpompaa, jos vähän heiluu” (Olamaa 2010).

Furstenborgin (2010) mielestä musiikkiopistoissa opetetaan yhteissoittoa naurettavan vähän. Kamarimusiikin avulla soittaja oppisi luontaista johtamista. Furstenborg (2010) kehottaa kaikkia musiikkiopiston oppilaita käymään säännöllisesti kamarimusiikkitunneilla.

Hengittäminen on soittajalle keino näyttää asioita ja reagoida niihin. Yhtyeen jäsenten yhteinen hengittäminen auttaa löytämään musiikin sykkeen. (Aho 2009, 139.) Furstenborg (2010) kokee tärkeäksi, että äänenjohtaja liikkuu ja hengittää musiikin mukana.

Kamarimusiikkia soittaessa soittajan on oltava sopeutumiskykyinen. Esimerkiksi jousikvartetin jäsenellä on oltava pelisilmää – on kyettävä reagoimaan nopeasti yhtyeen jäsenten antamiin impulsseihin. (Meller 1988, 183.) Sama pätee yhtä lailla orkesterisoitossa.

Olamaa (2010) painottaa, että äänenjohtajan näyttöjen ja soiton pitää vastata toisiaan. Jousi ei saa ottaa varaslähtöä. Furstenborg (2010) uskoo, että oikeat näytöt oppii parhaiten ohjatuilla kamarimusiikkitunneilla.

Sektion on hyvä sopia oma tiedonsiirtosysteemi, jonka avulla myös taaimpana soittavat kuulevat harjoitusten aikana tulleet ohjeet. Taakse voi olla hankala kuulla mitään.

3.4 Äänenjohtajan ominaisuudet

3.4.1 Itsetunto

Millainen on hyvä äänenjohtaja? Äänenjohtajana oleminen ei aina ole helppoa. Äänenjohtajaa monesti kunnioitetaan tai vihataan. Hänen on hyväksyttävä se tosiasia, että on jatkuvan arvostelun kohteena, koska sektiossa on myös niitä jotka olisivat mieluusti äänenjohtajan paikalla (Furstenborg 2010 & Olamaa 2010).

Äänenjohtajan tekemiä päätöksiä kyseenalaistetaan ja kaikille ratkaisuille on löydyttävä perustelut nopeasti. Olamaa (2010) toteaa, että hyvästä itsetunnosta on hyötyä, jotta kestää työskentelyn paineen alaisena. Furstenborgin (2010) mielestä äänenjohtajalla pitää olla auktoriteettia, joka perustuu taitoon ja muiden kunnioitukseen.

Hyvät kommunikointitaidot ovat nekin tarpeen. On osattava ja uskallettava rohkeasti selvittää sektion sisäisiä konflikteja, jotta hyvä yhteishenki olisi mahdollinen. (Åberg 2008, 18–19.)

Jos äänenjohtaja sattuu tekemään virheitä soittaessaan, hänen on hyvä tehdä ne kunnolla. Furstenborg (2010) ja Olamaa (2010) toteavat yhdessä, että mikään ei ole niin kamalaa kuin epävarma äänenjohtaja. Virheitä saa toki opiskelijana tehdä, tärkeämpää on oikea asenne. Ei saa nolostua tai surkutella kohtaloaan. Jos ryhmän muut jäsenet näkevät johtajansa epäröivän, tulevat hekin varovaisemmiksi. Otsa rypyssä soittaminen tarttuu sekini. Omalla esimerkillään äänenjohtaja näyttää millä asenteella työtä ollaan tekemässä.

3.4.2 Ammatillinen kunnianhimo

Äänenjohtajalla on oltava realistinen kuva ryhmänsä tavoitteista, etenkin musiikkiopisto-orkesterissa. Lähtökohdat on muistettava, mutta jokaisen jäsenen olisi pyrittävä parhaimpaansa. Liikaa ei saa kuitenkaan vaatia. Äänenjohtajan liian iso ego ei saisi tuhota hyvää yhteishenkeä. On tiedostettava perimmäinen syy siihen, miksi

haluaa olla äänenjohtajana. Jos äänenjohtaja haluaa itselleen vain mainetta ja kunniaa, on se väärä syy ryhtyä äänenjohtajaksi.

4 ALI BABA, 40 ROSVOA JA ÄÄNENJOHTAJAN HAASTEET

Nurmijärven musiikki- ja tanssiopistot ovat tehneet yhteistyötä aiemminkin. Tsaikovskin *Pähkinänsärkijä* –baletti esitettiin menestyksekkäästi vuosina 2002 ja 2004. Vuosien varrella on ollut lukuisia muita pienempiä yhteisprojekteja. Olen ollut mukana lähes kaikissa, mutta en välttämättä sellojen äänenjohtajan tehtävissä. Minulla on pelkästään hyviä muistoja kaikista projekteista.

Ali Baba ja 40 rosvoa –tanssiteoksen harjoitukset alkoivat kesäkuussa 2008. Orkesteri ja tanssijat harjoittelivat aluksi kumpikin tahoillaan. Ensimmäiset yhteiset harjoitukset olivat vasta syyslomaviikolla lokakuussa Maaniitun koululla Nurmijärvellä.

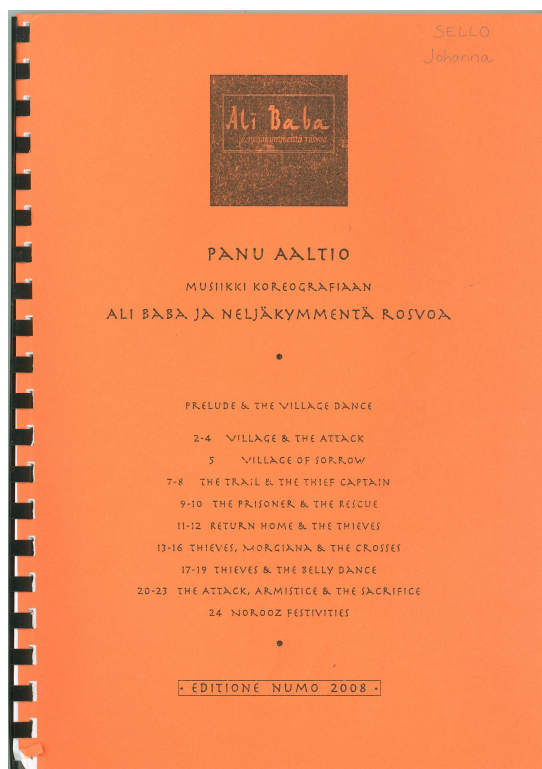
Ali Baba-hanke oli pedagogisesti erittäin merkittävä, koska oppilaat olivat projektista hyvin innoissaan. He saivat varmasti lisäpotkua harjoitteluun. (Artell 2008, 9.)

4.1 Esivalmistelut

Panu Aaltion säveltämää Ali Baba ja 40 rosvoa –teosta ei ollut koskaan aikaisemmin esitetty. Aavistelin, että minulla tulisi olemaan paljon työtä nuottien kanssa. Sain Ali Baba ja 40 rosvoa –teoksen ensimmäiset harjoitusnuottini alkusyksyllä 2008, samaan aikaan kuin kaikki muutkin sellistit. Alustavat nuotit olivat irtonuotteja, joten niiden käsittely oli hankalaa. Joitakin viikkoja myöhemmin meille jaettiin kunnolliset, sidotut nuotit.

Saimme sidotut nuotit melko myöhään ja lisäksi niiden mukana tuli uusia osia harjoiteltavaksi. Siinä vaiheessa tuli kiire, koska esitykset lähestyivät uhkaavasti. Kaikki vanhat merkinnät oli siirrettävä uusiin nuotteihin ja se aiheutti paljon lisätyötä. Teoksen uusiin osiin oli tutustuttava ja ne piti harjoitella hyvin. Olimme jo pitäneet stemmaharjoituksen, eikä uuteen harjoitukseen ollut enää aikaa. Tässä asiassa minun olisi pitänyt olla päättäväisempi ja järjestää aikaa toiselle ja ehkä kolmannellekin stemmaharjoitukselle.

Olisi ollut hyödyllisempää, jos olisin saanut nuotit hieman muita sellistejä aikaisemmin. Silloin olisin voinut miettiä etukäteen sormitukset ja jousitukset, jotka olisin merkinnyt heti harjoitteluvaiheen alussa sellistien nuotteihin – mielellään jo ennen sitä.

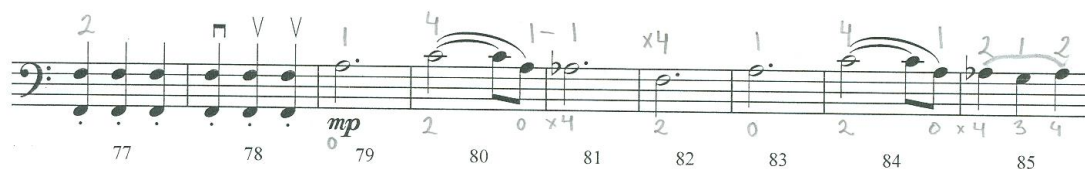

Kuva 1. Panu Aaltion säveltämän Ali Baba ja 40 rosvoa -tanssiteoksen sellostemman kansi.

4.1.1 Sorminumerovaihtoehdot

Sormituksista oli joskus tehtävä toinenkin vaihtoehto, koska sellistien soittotaito vaihteli suuresti. Nuorimmathan olivat vasta 8-vuotiaita soittajia, jotka eivät vielä hallinneet täysin esim. 2.- tai 3.asemia. Tanssiteos sisälsi useita kappaleita, joten stemman tarkastaminen vei paljon aikaa. Minun piti arvioida oppilaiden soittotaidot ja sen mukaan pohtia eri sorminumerointeja. Onneksi tunsin suurimman osan oppilaista ennalta.

Merkitsin yleensä haastavamman aseman sorminumerot nuottiviivaston yläpuolelle. Helpomman, yleensä 1. asemassa soitettavan version kirjoitin nuottiviivaston alapuolelle (esimerkki 1).

Esimerkki 1. Sormitusvaihtoehdot nuottiviivaston ylä- ja alapuolella.

Luotin siihen, että vanhimmat sellistit olivat miettineet itselleen sopivat sormitukset. He saivat nuorempia sellistejä vapaammin muokata stemmojaan, mutta annoin tarvittaessa sormitusehdotuksia kiperimpiin kohtiin.

Joskus tilaa oli niin vähän, että katsoin viisaimmaksi olla kirjoittamatta mitään sorminumeroita. Yleensä kyseessä oli jokin haastava paikka, jota nuorimmat eivät soittaneet. Luultavasti nuottikuva olisi mennyt vain entistä sekavammaksi, jos olisin merkinnyt sinne vielä sorminumerotkin. Osio oli usein myös niin lyhyt, etten kirjoittanut pätkää uusiksi erilliselle paperille. Varmistin kuitenkin harjoituksissa kuka soittaa mitäkin divisiä. Esimerkissä 2 tahdista 414 alkava kuvio toistui kappaleen aikana useita kertoja, jolloin se tuli esitysten myötä erittäin tutuksi.

Esimerkki 2. Ei tilaa sorminumeroilta tahdeissa 414–417.

4.1.2 Nuottien kirjoitus uusiksi

Osan nuoteista kirjoitin itse uusiksi, koska jotkut kohdat oli kirjoitettu liian monelle yläapuviivalle (esimerkki 3). Kohta olisi ollut helpommin luettavissa eri avaimelle kirjoitettuna, esimerkiksi G-avaimelle, jolloin yläapuviivoja ei enää tarvittu.

Esimerkki 3. Stemma vaikeasti luettavalla F-avaimella (tahdit 115-).

Peukaloasemassa soittamisen hallitsevat sellistit soittivat ylästemmaa (esimerkki 4). Osan piti kuitenkin soittaa alastemmaa ja oli tärkeää, että myös alastemaa soitettiin aktiivisesti ja vahvasti.

17-19 The Thieves & The Belly Dance - v05

Esimerkki 4. Tältä nuotti näytti kun ylästemma siirrettiin G-avaimelle. Luettavuus parani huomattavasti.

Kirjoitin joitakin pätkiä uusiksi, jos ne oli kirjoitettu mielestäni liian ahtaasti (esimerkki 5). Tilapäiset korotus- ja alennusmerkit hämäsivät myös paljon. Ratkaisuksi kirjoitin stemman kahdelle erilliselle nuottiviivastolle.

The image shows a musical score for two staves, measures 193 to 200. The notation is very dense, with many notes and accidentals. The first staff has measures 193, 194, 195, and 196. The second staff has measures 197, 198, 199, and 200. The notation is complex and difficult to read, illustrating the 'too tight' notation mentioned in the text.

Esimerkki 5. Liian ahdas nuottikuva tahdeissa 196–200.

Stemman eriyttäminen kahdelle nuottiviivastolle toi selkeyttä siihen kuka soittaa mitäkään (esimerkki 6). Myös sorminumerot mahtuivat sen jälkeen paremmin.

The image shows a musical score for two staves, measures 193 to 200. The notation is much clearer and more organized than in example 5. The first staff is labeled 'Violoncello 1' and the second 'Violoncello 2'. The notation is more spaced out, and fingerings and dynamics are clearly marked. The first staff has measures 193, 194, 195, and 196. The second staff has measures 197, 198, 199, and 200. The notation is much easier to read, illustrating the 'clearer' notation mentioned in the text.

Esimerkki 6. Stemman eriyttäminen kahdelle nuottiviivastolle.

Esimerkin 5 kaltainen kohta ei välttämättä ollut edes haastava. Epäselvä ja vieras nuottikuva vain lietsoi pelkoa turhaan.

4.1.3 Sivunkäännöt

Kaikki sellistit eivät voineet lopettaa soittamista sivunkääntöjen ajaksi, joten jokin ratkaisu oli keksittävä. Hankalien sivunkääntöjen helpottamiseksi otin ylimääräisiä kopioita ja teippasin niitä nuottivihkoihin. Näitä lisäsivuja tuli yllättävän paljon. Keksinkin niiden kopioimisen suhteellisen myöhään enkä ehtinyt jakaa niitä kaikille.

4.1.4 Sellostemman tuomat lisähaasteet

Sellostemma kehitti huomasti sellistien teknistä osaamista. Osa ei ennen teoksen harjoittelua osannut esimerkiksi soittaa jousella *tremoloa*. Ali Baba ja 40 rosvoa – teoksessa *tremoloa* saattoi joutua soittamaan pitkäänkin (esimerkki 7). Jotta jousikäsi ei olisi rasittunut liikaa, oli osattava oikea jousitekniikka. *Tremolon* soittotapaa käsitelimme mm. stemmaharjoituksissa.

20-23 The Attack, Armistice & The Sacrifice - v05
Violoncello

The image shows a musical score for Violoncello, measures 51-60. The score is written in bass clef and includes a tremolo technique. Handwritten annotations above the notes indicate fingering: 'x4 1 2 0 x4' for measures 51-52, '2 4 0 1 x 2 0 1 2 0 1 2 4 x 1 0 1 4' for measures 53-54, and '1 3 0 3 2-2 4 2' for measures 55-56. Dynamics include 'f' (forte) at measures 51, 59, and 60. Measure numbers 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, and 60 are printed below the staff.

Esimerkki 7. *Tremolo* tuli monelle uutena jousitekniikkana.

Myös nopeat vaihdokset *pizzicatosta arcoon*, eli näppäilystä jousella soittamiseen, olivat nuorimmille soittajille teknisesti erittäin haastavaa. Taito varmasti kehittyi esitysten aikana, koska toistoja oli niin paljon.

Useat tempon vaihtelut kesken osan olivat nekin haasteellisia. Onneksi säveltäjä oli merkinnyt nuotteihin selvät metronomilukemat, jolloin kohdat oli helpompi harjoitella kotona metronomin kanssa etukäteen. Metronomilukemien avulla tiesi tarkalleen mitä kyseisessä kohdassa tapahtui.

Sellolle oli joissakin osissa sävelletty monta tahtia jatkuva sama sävel (esimerkki 8). Ajan myötä oppi muistamaan mitä kyseisessä kohdassa tapahtui, jolloin tahteja ei tarvinnut välttämättä edes laskea. Pitkään jatkuva sävel oli oiva paikka harjoitella *vibratoa*.

65 66 67 68 69 70 71 72 73 74

75 76 77 78 79 80 81 82 83 84

85 86 87 88 89 90 91 92

93 94 95 96 97 98 99-108

2008-10-06

Esimerkki 8. Sama sävel saattoi jatkua pitkiäkin aikoja.

4.1.5 Sellojen stemmaharjoitus

Sellojen stemmaharjoitus pidettiin marraskuussa 2008. Kuvasin sen videokameralla, jotta pystyisin jälkikäteen tutkimaan toimintaani äänenjohtajana. Stemmarjoituksissa oli paikalla 10 sellistiä. Harjoituksen ohjasi Nurmijärven Camerata –kamariorkesterin kapellimestari Seppo Rautasuo. Stemmis pidettiin orkesteriharjoitusten päätteeksi, joten sellistit istuivat niin kuin yleensä orkesterissa on tapana – pareittain monessa rivissä ja peräkkäin. Se oli huono ratkaisu, koska taaimpana istuvat eivät välttämättä nähneet minua tarpeeksi hyvin. Olisimme voineet istua kahden rivin leveässä muodostelmassa.

En nähnyt tai kuullut, jos joku takana ei soittanut. En myöskään huomannut, jos joku ei osannut stemmaa. Nämä ns. putoajat huomasin vasta videonauhalla. Olisin voinut

puuttua asiaan ja auttaa ongelmien ratkaisemisessa. Huomasin myös, että vain kolme sellistiä käytti *vibratoa*.

Joidenkin teoksen osien rytminen tarkkuus ja sävelpuhtaus olisivat voineet parantua huomasti, jos olisin pysähtynyt selvittämään jousituksia ja erilaisia sormitusvaihtoehtoja. Äänen kvaliteettiin oli näissä harjoituksissa ehkä liian aikaista puuttua, koska stemmat eivät olleet vielä kunnolla hallussa.

Koin harjoitusten aikana etten olisi voinut näyttää enää suuremmilla eleillä mm. lähtöjä, koska se olisi jo vaikuttanut liikaa omaan soittooni. Tuntui valtavalla vastuulta olla esikuvana nuoremmille ja huomasin vaativani itseltäni aivan liikaa. Halusin, että oma soittoni olisi täydellistä.

Videolta huomasin, että osien alut käynnistyivät jostain syystä liian hitaasti. Miksi asia oli näin, jos minusta tuntui, että liioittelin jo nyt eleitäni? Ehkä liiallisuus ei ollutkaan hyvä asia. Jäin pohtimaan asiaa, koska halusin, että esitysten aikaan näytöt olisivat paljon tehokkaampia ja täsmällisempiä.

Sellistit olivat ehkä sen verran kilttejä nuoria, etteivät keskeyttäneet harjoituksia kertaakaan. Tai sitten harjoituksissa käydyt asiat olivat kaikille selviä eikä kysyttävää ollut.

Sain stemmahaarjoituksista hyviä vinkkejä työhöni äänenjohtajana. Ainakin se herätti minut tajuamaan kuinka vastuullisen tehtävän olin ottanut vastaan suostuessani sellojen äänenjohtajaksi Ali Baba –projektiin. Kaiken kaikkiaan olin iloinen huomattessani kuinka innokkaasti selloryhmä oli mukana. Kaikki soittivat innokkaasti, eivätkä haastavimmatkaan osat lannistaneet yhteishenkeä. Haasteellisuus sai kaikki ylittämään itsensä.

4.1.6 Haasteet

Suurin haaste oli ehdottomasti produktion osallistuvien sellistien suuri määrä. Parhaimmillaan kahdeksantoista sellistiä oli soittamassa samassa esityksessä. Sellistit

olivat 8-20-vuotiaita, joten ikäjakauma oli haastava. Nuorimmat heistä eivät soittaneet koko aikaa. Heille oli valikoitu helpoimpia kohtia. Nuoren soittajan vieressä oli hyvä olla joku vanhempi oppilas katsomassa, ettei tämä olisi ihan eksyksissä. Tällaista vieressä istuvaa ns. avustajaa pyrin vaihtelevaan, jotta tehtävää ei olisi koettu liian raskaana. Orkesterille varattu tila loi sekin omat haasteensa. Produktio järjestettiin ala-asteen liikuntasalissa, joten erillistä orkesterimonttua ei ollut. Valtava sinfoniaorkesteri sijoitettiin tanssialueen taakse. Orkesteritila erotettiin lavasta suurella verholla, jota nostettiin ja laskettiin useasti esityksen aikana. Orkesteritilan takaosaa rajoitti seinä. Soittotila ei siis ollut syvä, vaan hyvin leveä.

Orkesterijärjestäjä oli onnistunut järjestämään hyvän soittotilan selloille. Tilarajoitusten vuoksi sellistit sijoitettiin ikään kuin parijonoon, jolloin selloja oli yhdeksän pulttia peräkkäin. Neljä ensimmäistä pulttia näkyi hyvin yleisölle. Loput jäivät piiloon verhon taakse. Pyrin sen vuoksi vaihtelevaan istumajärjestystä, jotta kukaan ei kokisi joutuneensa aina istumaan verhon takana yleisöltä piilossa. Joillekin se sopi, mutta osalle oli tärkeää tulla nähdyksi. Istumajärjestyksen vaihtelulla jokainen näki myös hieman lavan tapahtumia.

4.2 Esitysten aikaan

Minun piti olla hyvissä ajoin paikan päällä tarkistamassa, että sellistien soittopaikka oli kunnossa. Varmistin, ettei tuoleja tai nuottelineitä puuttunut. Aikaa meni myös sellistien ohjaamisessa oikeille paikoilleen. Tämä oli vaihtelevien istumapaikkojen huono puoli. Tilaa oli erittäin vähän ja soittimien käsittelyssä oli oltava hyvin varovainen, koska kaikkein vähiten tarvittiin rikkinäisiä soittimia.

Ehkä vain pari kertaa joku sellisti jätti yllättäen saapumatta. Silloin uusi istumajärjestys piti keksiä nopeasti. Muuten poissaolot olivat minulla hyvin tiedossa ja olin osannut ennakoida ne istumajärjestystä laatiessani. Käytännössä ennakkoon suunnitellut istumajärjestykset eivät useinkaan toteutuneet niin kuin olin ne ajatellut, mutta ne oli hyvä olla tehtynä varmuuden vuoksi.

Kun kaikki olivat löytäneet paikkansa, tehtäväni oli virittää parin nuorimman sellistin sellot. He eivät osanneet tehdä sitä itse ja minulta se kävi nopeasti. Varaäänenohtaja oli sillä aikaa järjestänyt pulttimme nuotit kuntoon. Teoksen aikana oli muutamia kiperiä sivunkääntöjä. Sain rauhassa tarkistaa sellosektion tilanteen. Vasta sen jälkeen kipaisin hakemaan oman selloni kotelosta, vain muutamia minuutteja ennen esityksen alkua. Yleensä tarvitsisin lyhyen oman hetken ennen esitystä. Tässä produktiossa piti sopeutua hektiseen aikatauluun ja kerätä keskittyminen alkusoiton aikana. Rauhoituin nopeasti kun pääsin paikalleni ja näin tutut ihmiset ympärilläni.

Yhdessä esityksessä sellostani irtosi C-kieli kesken soiton. Vieressäni istuva varaäänenohtaja huomasi tilanteen ja otti vetovastuun siksi ajaksi kun kiristin kielen paikalleen. Kielen irtoamisen vuoksi olin soittamatta jonkun aikaa. Oli huojentavaa huomata, että selloryhmä kyllä pärjäsikin ilman minuakin. Tämän jälkeen osasin paremmin rentoutua.

4.3 Esitysten jälkeen

4.3.1 Kokemukseni äänenjohtamisesta

Äänenjohtajana toimiminen Ali Baba ja 40 rosvoa –produktiossa oli fyysisesti rankka kokemus. Totaalinen väsymys yllätti minut, koska uupumus iski vasta muutaman päivän päästä esitysten loppumisesta. Esitysten aikaan jaksoi vaikka mitä adrenaliinin voimalla. Kun yli viikon kestänyt hektinen rupeama loppui, jäi tyhjä olo. Esityspäivät olivat olleet pitkiä ja yhtäkkiä oli paljon vapaa-aikaa. Olin kuitenkin onnellinen, että kaikki oli mennyt hyvin. Tämän kokemuksen jälkeen muut projektit äänenjohtajana sujuvat varmasti rennommin ja luontevammin.

Oli ilo huomata, ettei kenenkään soitin ollut hajonnut esitysten aikana. Etukäteen minua hieman pelotti ahdas soittotila. Kaikki olivat myös edelleen hyvässä fyysisessä kunnossa. Kukaan sellisteistä ei tietääkseni saanut rasitusvammoja.

Jälkikäteen ajateltuna stemmamarjoituksia olisi pitänyt olla enemmän. Minun työni olisi ollut johtaa harjoituksia. Samalla olisin tutustunut paremmin sellisteihin. Tunsin heidät

toki jo entuudestaan, mutta moni oli edistynyt huomasti opinnoissaan sitten viime näkemän.

Oli tärkeää näyttää omalla toiminnallaan hyvää esimerkkiä nuoremmille sellisteille ja miksei muillekin orkesterijäsenille. Oma suhtautuminen projektiin oli tiedostettava. Orkesterin ja tanssijoiden yhteiset projektit vaativat usein kärsivällisyyttä ja hyvää kommunikointia. Projekti oli musiikkiopistolaisille hyödyllistä orkesterikasvatusta. Hyvin harvassa musiikkiopistossa tehdään Ali Baba ja 40 rosvoa -tanssiteoksen kaltaisia suurhankkeita.

4.3.2 Selloryhmän palaute

Istumapaikoista tuli sellisteiltä jonkin verran palautetta. Yleensä joku takana istuvista sellisteistä pyysi päästä edemmäs istumaan seuraavassa esityksessä, koska taakse oli hyvin hankala kuulla mitään. Takana soittavat olivat myös vaskien vieressä. Vaihtelevat istumapaikat saivat paljon kiitosta sekä sellisteiltä että vanhemmilta. Lapsille oli hyvin tärkeää saada soittaa näkyvillä, jos heillä oli sukulaisia yleisössä esitystä katsomassa.

Orkesterilaiset saivat ostaa halutessaan Ali Baba ja 40 rosvoa –paidat. Paidat herättivät hilpeyttä, mutta samalla yhtenäistivät ryhmää ja loivat positiivista me-henkeä.

Ali Baba ja 40 rosvoa –produktio oli suurmenestys. Kahdeksasta esityksestä seitsemän oli loppuunmyytyjä ja yleisö oli haltioissaan. Esityksistä raportoitiin Nurmijärven Tiedotelehdessä ja Nurmijärven Uutisissa (Ali Baba ja 40 rosvoa nousevat näyttämölle, Nurmijärven kunnan tiedotuslehti 3/2008; Lähes 4 000 näki Ali Baban, Nurmijärven Uutiset 10.12.2008). Sellistit olivat valtavan innostuneita produktiosta. En muista kuulleen valituksia tylsyydestä tai väsymyksestä. Hieno musiikki vei mukanaan ja jopa nuorimmat soittajat jaksoivat hyvin läpi pitkien harjoitusten ja useiden esitysten. Musiikki ei ollut perinteistä klassista musiikkia, vaan sisälsi elokuva- ja etnomusiikin vaikutteita. Melodiat olivat hyvin mieleenpainuvia, joten ne soivat pitkään päässä esitysten jälkeen. Musiikki innosti ja haastoi nuorempia soittajia kokeilemaan yhä haastavampia kohtia. Moni musiikkiopiston oppilas on toivonut, että teos esitettäisiin joskus uudelleen.

Seuraavana keväänä kutsuin luokseni kaksi esityksissä mukana ollutta sellistä katsomaan DVD -tallennetta esityksistä. Oli jännittävää nähdä tanssiteos DVD:ltä ja huomata kuinka erilainen käsitys meillä oli ollut koko projektista. Minulla itselläni oli ollut hyvin vähän tietoa siitä, mitä lavalla loppujen lopuksi tapahtui. Soittaessa en ollut juurikaan ehtinyt seurata lavan tapahtumia, koska sellot soittivat koko ajan. Se oli harmittanut minua suuresti.

Hämmästyimme tanssijoiden valtavasta määrästä ja upeista lavasteista. Kattoon oli ripustettu pitkiä verhoja, jotka ulottuivat lattiaan asti. Ne loivat jännittävää itämaista tunnelmaa. En olisi ikinä uskonut, että tavallinen koulun liikuntasali saattoi muuntua sillä tavoin. Rekvisiitta tuki juonta loistavalla tavalla.

5 OPPAAN ESITTELY

Kirjoitin opinnäytetyöni liitteeksi pienen oppaan musiikkiopistossa opiskelevalle nuorelle sellistille, joka on ensimmäistä kertaa elämässään äänenjohtajana oppilaitoksensa jousi- tai sinfoniaorkesterissa. Olen omasta kokemuksesta huomannut, että äänenjohtajuutta ei varsinaisesti opeteta missään. Sen vuoksi äänenjohtajuuteen liitetään usein turhia pelkoja ja ylimitoitettuja vaatimuksia. Toivon, että nuori sellisti rohkaistuu ryhtymään orkesterinsa äänenjohtajaksi viimeistään oppaan luettuaan.

Äänenjohtajalla on toki enemmän töitä kuin muilla, mutta työ voi olla antoisaa ja hauskaakin. Äänenjohtajana oppii enemmän orkesterityöstä ja näkee musiikin eri tavalla, koska sitä lähestyy toisin kuin ennen. Vastuun ottaminen voi olla nuorelle hyväksi ja toimia motivoijana.

Kohderyhmäni oli musiikkiopistossa opiskelevat nuoret, joten pyrin pitämään kielen ja ohjeistuksen yksinkertaisena ja selkeänä. Ohjeet ovat sen vuoksi ytimekkäitä.

Oppaassa kuljetaan ensimmäisistä harjoituksista konsertin loppukiitoksiin asti. Aluksi selvitetään mitä äänenjohtajuus tarkoittaa ja miten äänenjohtajan on käyttäydyttävä. Korostetaan sitä, että äänenjohtaja toimii muille esimerkkinä. Oppaassa kerrotaan äänenjohtajan istumapaikasta, orkesterin virittämisestä, äänenjohtajan työtehtävistä eli stemmojen muokkaamisesta, näytöistä ja stemmaharjoitusten pitämisestä. Ryhmän mahdollisia konfliktitilanteitakin käsitellään. Lopuksi kerrotaan miten orkesteri käyttäytyy konsertissa.

Oppaan voisi jakaa orkesterissa soittaville sellisteille ensimmäisissä harjoituksissa, mielellään jo ennen sitä. Sen voisi lähettää kotiin sen jälkeen kun oppilas on ilmoittautunut haluavansa orkesteriin. Opas voisi olla musiikkiopiston aulassa muidenkin luettavissa. Sellonsoitonopettaja voi myös antaa oppaan oppilaalleen luettavaksi, jos toivoo tämän liittyvän orkesteriin. Oppaan voisi jopa lisätä musiikkioppilaitoksen kotisivuille, josta sen löytäisi kätevästi tarvittaessa. Oppaassa kerrotaan aika paljon orkesterissa soittamisesta ihan yleisesti, joten se sopii hyvin

niillekin, jotka soittavat ensimmäistä kertaa orkesterissa ja jotka eivät välttämättä halua vielä äänenjohtajaksi.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni on mielestäni kattava kuvaus työstäni äänenjohtajana Ali Baba ja 40 rosvoa –produktiossa. Äänenjohtajuutta on tullut käsiteltyä myös yleisellä tasolla. Opiskelijoiden kirjoittamiin opinnäytetöihin oli mielenkiintoista tutustua oman opinnäytetyöni kirjoitusvaiheessa ja tiedonhankkimiskokemusta on nyt tullut rutkasti lisää.

Oppaaseen olen saanut koottua pähkinänkuoreen sellojen äänenjohtajan tehtävät ja toimintatavat. Olisin itse musiikkiopistoaikoinani toivonut sen tapaista opasta, koska sen ohjeet olisivat selkiyttäneet joitakin asioita. Silloin asiat piti oppia kantapäähän kautta.

Ammattiopinnoissani olen huomannut, että jotkut orkesterisoittoon ja nimenomaan äänenjohtamiseen liittyvät asiat eivät olekaan kaikille itsestään selviä. Olen ollut siitä hämmästynyt ja turhautunut, koska jotkut asiat yksinkertaisesti sujuisivat paljon paremmin, jos äänenjohtaja olisi tehtäviensä tasalla.

Yksi kehitysehdotuksistani olisi, että äänenjohtajan toimi vaihtuisi useammin. Välyttäisiin siltä, että yksi ja sama henkilö toimii äänenjohtajana vuodesta toiseen. Jos äänenjohtajuus olisi useammin vaihtuva, saisi jokainen kokeilla edes vähän äänenjohtajan työtä. Ujo oppilas voi olla varteenotettava äänenjohtajaehdokas (Vartiainen 2009, 160). ”Esiintymisjännityksestä kärsivälle äänenjohtajana toimiminen musiikkiopisto-orkesterissa on turvallinen kokemus, koska ei joudu soittamaan yksin” (Furstenborg 2010). Äänenjohtajuutta tulisi ujutettua enemmän mukaan orkesterikasvatukseen. Tämä toiminta-ajatus soveltuu sekä musiikkiopistoasteelle että ammattiopintoihin.

Äänenjohtajan pitäisi saada myös palautetta toiminnastaan äänenjohtajana esim. kapellimestarilta. Palautteen avulla äänenjohtaja voisi kehittyä. Myös stemmaharjoitusten vetäminen yksin olisi oiva keino kehittää johtajuutta.

Konserttikäynnit ovat myös kätevä tapa oppia orkesterisoitosta. Konsertin jälkeen pohdittaisiin yhdessä mm. äänenjohtajien toimintaa. Samalla näkee itse kuinka tärkeää on orkesterin yhtenäinen ilme.

LÄHTEET

Aho, Keijo 2009. Kamarimusiikin taito – ohjaajan opas. Nurmese. Classicus Oy.

Ali ja rosvot ryntäävät Maaniitun saliin. Nurmijärven Uutiset. 3.12.2008, 11.

Artell, Esko 2008. Yhdessä tekeminen on aito asia, ei virtuaalihöttöä. Nurmijärven Uutiset. 2.11.2008, 9.

Furstenborg, Annika 2010. Haastattelu 25.10.2010.

Kimananen, Seppo 2008. Mielessä musiikki – Elämää lavalla ja lavan takana. Helsinki. Kirjapaja.

Lähes 4 000 näki Ali Baban. Nurmijärven Uutiset. 10.12.2008, 6.

Meller, Jorma 1988. Arto Noras, sello. Porvoo ja Juva. WSOY.

Nurmijärven kunnan tiedotuslehti 2008. Ali Baba ja 40 rosvoa nousevat näyttämölle. Nurmijärvi 3 /2008, 11.

Olamaa, Kari 2010. Haastattelu 25.10.2010.

Pyrhönen, Iiris & Pyrhönen, Klaara 2006. Ei jengii ilman svengii : Lasten jousiorkesteriopas. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia, Musiikin koulutusohjelma. Saatavissa <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:stadia-1166000716-3>> (luettu 19.10.2010).

Vartiainen, Olli 2009. "Erään tirehtöörin kertomukset" (Elektroninen aineisto) : Oppilasorkesterin johtaminen ja orkesteritoiminnan kehittäminen musiikkioppilaitoksessa. Tohtorintutkimuksen kirjallinen työ. Sibelius-Akatemia, DocMus-yksikkö. Saatavissa

<http://ethesis.siba.fi/ethesis/files/nbnfife201001071015_copy1.pdf> (luettu 16.5.2010).

Åberg, Heidi 2008. Orkesterityön haasteet : Ihanteellinen orkesterikoulutus jousisoittajan näkökulmasta. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia, Musiikin koulutusohjelma. Saatavissa <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:stadia-1209470681-4>> (luettu 19.10.2010).

Ensi-ilta odössä. Musiikkiopiston ja tanssiopiston suuryö Ali Baba ja neljäkymmentä rosvoa on viimeistelty valmiiksi ensi-iltaan.

Ali ja rosnot ryntäävät Maaniitun saliin

■ Nurmijärven tanssiopisto sekä musiikkiopisto ovat jälleen tuottaneet yhdessä uuden tanssi- ja musiikkiteoksen Nurmijärvelle. Musiikkiopisto on tilannut teoksen musiikin elokuvasäveltäjä Panu Aaltiolta ja tanssiopisto koreografian helsinkiläiseltä Sami Vartiainelta. Aiheena on Tuhannen ja yhden yön tarinoista tuttu Ali Baba ja 40 rosvoa. Esitys on koko perheen jännittävä ja koskettava tanssiteos, jossa tanssivat tanssiopiston oppilaat sekä muutama ammattilainen. Sinfoniaorkesteri koostuu musiikkiopiston nykyisistä ja entisistä oppilaista sekä opettajista. Sami Vartiainen ja Panu Aaltio aloittivat yhteistyön vuonna 2007 ja tanssien sekä musiikin harjoittelu aloitettiin kevätkaudella 2008. Pääosa harjoittelusta on tapahtunut syyskaudella, jolloin alkoi myös musiikkiopiston 25. soittovuosi.

– Hanke on opistojemme his-

toriassa sekä yhteistyössä jälleen merkittävä virstanpylväs ja kansainvälisestikin poikkeuksellinen. Harvalla tanssin perusopetuksen oppilaitoksella on mahdollisuus käyttää kansainvälisesti tunnettua säveltäjää ja esiintyä sinfoniaorkesterin kanssa ja vastavuoroisesti musiikkiopistoilla päästä mukaan suureen tanssi- ja musiikkiproduktoon, toteaa Urpo Rauhala musiikkiopistosta.

– Ali Baba-teema on ollut vahvasti esillä syyskaudella opistoissa ja Nurmijärvellä laajemminkin. Hankkeen rahoitus toteutuu pääosin opistojen omalla rahalla, mutta kalliin ja suuritöisen tuotannon tuottamiseen haettiin avustuksia kunnalta, valtiolta ja muiltakin tahoilta. Kunnalta on saatu tukea Maaniitun saliin vuokriin sekä Nurmijärven seurakunnalta itsenäisyyspäivän perheiden juhlaan. Muita yhteistyökumppaneita ovat Wihurin rahasto, Keski-Uudenmaan

osuupankki sekä nurmijärveläiset yrittäjät.

Tuttu tarina

Ali Baba perheineen elää rauhaisaa elämää muiden kyläläisten kanssa muinaisessa Persiasa. Rauha rikkoutuu pian kun pahamaineisen rosvopäällikön johtama rosvojoukko hyökkää kylään ja ryöstää kyläläisten omaisuutta. Rosvot kidnappavat myös kuuluisan vatsatanssijattaren ja pakottavat tämän esiintymään heille salaisessa luolassaan, joka aukeaa sanoilla "Seesam aukene".

Ali Baba ja hänen palvelijattarensa Morgiana onnistuvat vapauttamaan Vatsatanssijattaren ja palauttamaan osan ryöstösaaliista takaisin kyläläisille. Huomatessaan tämän rosnot hurjistuvat. Rosvojoukon kakosmies koettaa jäljittää ovelaa Morgianaa, mutta tarvitaan Rosvopäällikön mahtia, jotta he saa-

vat napattua Ali Baban perheineen. Kolme kertojaa yhdessä Alin kanssa pitävät Persialaisen puheen, joka saa koko kylänväen nousemaan rohkeasti rosvoja vastaan, ja rosnot lupaavat korjata pahat tapansa. Viime hetkillä Rosvopäällikkö vielä uhkaa Aliä, mutta Morgianan uhrautuva ele saa myös rosvojen päällikön lauhtumaan.

Menossa mukana on parvi varpaillaan kulkevia henkiä, erilaisia kyläläisperheitä lammaspaimenista kerjäläisiin, elävä aarre, joukko vatsatanssijattaria, kameli ja paljon muuta.

Paikka: Maaniitun sali, Heikkiläntie 27, Nurmijärvi

Esitykset:

4.12. klo 19 (ennakkonäytös), 5.12. klo 19 (ensi-ilta), 6.12. klo 12 ja 16.30 itsenäisyysjuhla ja esitys, 7.12. klo 14 ja 18

Näytökset loppuunmyytyjä

■ Nurmijärven tanssiopiston ja Nurmijärven musiikkiopiston yhteishanke, tanssi- ja musiikkisatu "Ali Baba ja 40 rosvoa" saa ensi-iltansa ylihuomenna itsenäisyyspäivän aattona. Esityksen koreografiasta vastaa Sami Vartiainen, sävellyksestä Panu Aaltio ja orkesterin johtamisesta Urpo Rauhala. Koreografian assistentti on tanssiopiston apulaisrehtori Pia Liski ja tekni-

nen toteutus on uskottu Sound Enginelle. Lavastuksesta vastaa Samuli Halla ja puvustuksesta Sini Lindblad. Graafinen suunnittelu, esimerkiksi oheinen tunnus, on Riikka Sundqvistin käsialaa.

Tanssiopistossa samoin kuin musiikkiopistossakin on paiskittu hankkeen eteen töitä koko vuoden ajan. Eikä turhaan. Produktio on herättänyt valtavaa

kiinnostusta, ja vain hyväonnen saattaa enää saada lipun johonkin kuudesta näytöksestä.

– Itsenäisyyspäivän näytökset myytiin oitis loppuun ja tällä hetkellä vain torstain ennakkonäytökseen ja sunnuntain viimeiseen näytökseen voi löytää muutamia lippuja. Hyvä niin, mutta kyllä tässä resurssien äärrirajoilla on mentykin, huokaa tanssiopiston rehtori Ulla Leh-

tin.

– Joka tapauksessa sali tuli kuntoon jo alkuvuokosta ja kaikki on muutenkin valmista. Roolin kaksoismiehitys on ollut tarpeen sikäläkin, että pieniä loukkaantumisia on ilmennyt ensi-illan lähestyessä. Jännitys on nyt huipussaan, kun kuu-kausien työ purkaantuu, mutta eiköhän kaikki mene ihan hyvin. Ulla Lehtinen tuumii.

Ali Baba

HAASTATTELURUNKO

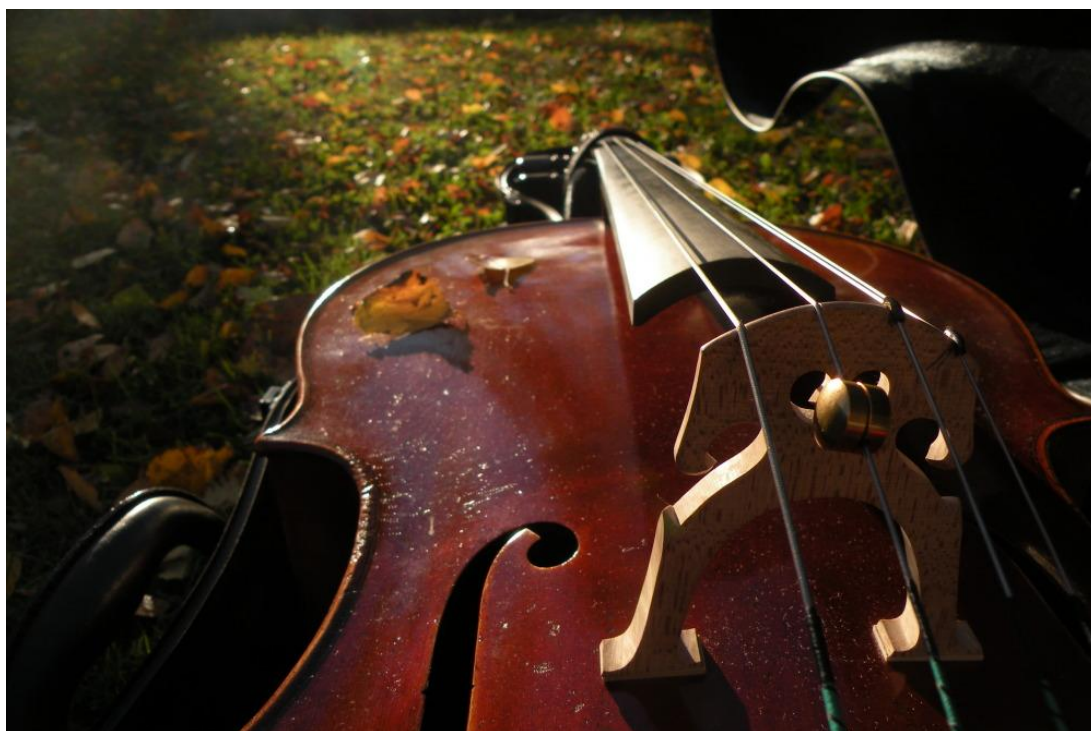
MA 25.10.2010

1. Kerro nimesi, instrumenttisi ja mitä teet nykyisin.
2. Minkä verran olet soittanut orkesterissa musiikkiopistoaikoinasi?
3. Kuinka usein toimit äänenjohtajana? Saitko siihen ohjausta? Minkälaista?
4. Mitä äänenjohtajan tehtäviin kuuluu?
5. Mitkä ovat äänenjohtajan hyviä ominaisuuksia?
6. Mitkä ovat äänenjohtajan huonoja ominaisuuksia?
7. Minkälaisia haasteita äänenjohtaja saattaa kohdata? Miten ne ratkaistaan?
8. Voivatko kaikki toimia äänenjohtajana?
9. Eroavatko eri soitinten äänenjohtajat toisistaan?
10. Opetetaanko äänenjohtamista mielestäsi tarpeeksi? Miten äänenjohtajuutta voisi kehittää musiikkiopistossa/ammattiopinnoissa?

Sellojen äänenjohtajan opas

Miten homma toimii musiikkiopisto-orkesterissa?

Kirjoittanut Johanna Kilpijärvi

Kuvat Annika Kilpijärvi

ESIPUHE

Jos toimit ensimmäistä kertaa orkesterisi sellojen äänenjohtajana tai haluat muuten vain tietää enemmän äänenjohtamisesta, sinulla on juuri oikea opas käsissäsi.

Äänenjohtajuuteen liitetään usein turhia pelkoja ja ylimitoitettuja vaatimuksia, joita yritän oppaan avulla poistaa. Toivottavasti nekin, jotka eivät ole vielä toimineet äänenjohtajina, oppaan luettuaan rohkaistuisivat kokeilemaan äänenjohtamista.

Äänenjohtaminen voi olla jännittävä ja hauska kokemus! Saat vapaammin toteuttaa näkemystäsi musiikista ja saat rutkasti itseluottamusta. Pääset myös paremmin vaikuttamaan orkesterisi toimintaan.

Äänenjohtajalle kuuluvat tehtävät voivat joillekin tuntua itsestään selviltä, mutta tässä oppaassa ne on koottu yhteen. Tilanteen vaatiessa voit löytää vastauksen mieltäsi askarruttavaan kysymykseen opasta selaten. Jos äänenjohtaja tietää ja osaa tehtävänsä, se selkiyttää usein monimutkaiselta tuntuvaan orkesteritoimintaa. Yhteisistä pelisäännöistä hyötyvät kaikki.

Oppaassa kerrotaan aluksi mitä äänenjohtaminen on ja kuinka sinun on käyttäytyttävä. Oppaasta löytyy vinkkejä mm. virittämiseen, stemmojen työstämiseen ja äänenjohtajan näyttöihin.

Voit myös aina kysyä orkesterisi kapellimestarilta kuinka hän toivoo sinun käyttäytyvän äänenjohtajana.

ONNEA MATKAAN!

SISÄLLYS

ÄÄNENJOHTAMINEN – MITÄ SE ON?.....	2
Miten pitää käyttäytyä?.....	2
Minä & muut.....	2
MISSÄ MÄ ISTUN?.....	2
Istumapaikka.....	2
Varaäänentohtaja.....	3
NYT VIRITETÄÄN!.....	3
Virittäminen.....	3
Virityskoneella onnistut!.....	3
MITEN TSEKKAAN STEMMAT?.....	4
Sormitukset ja jousitukset.....	4
Huolehdi merkinnöistä.....	4
MITKÄ IHMEEN NÄYTÖT?.....	4
LASKE TAUOT!.....	5
PIDETÄÄN STEMMIKSET!.....	5
PALAUTTEET.....	6
Kenellä on viimeinen sana?.....	6
Kapellimestarin antama palaute.....	6
Kaverit valittaa – mitä mä teen?.....	7
KUN KONSERTTI ALKAA.....	7
KONSERTIN JÄLKEEN.....	7
KÄSITTEET.....	8

♥ ÄÄNENJOHTAMINEN – MITÄ SE ON?

Tehtäväsi äänenjohtajana on helpottaa kapellimestarin työtä. Olet pomo, joka edustaa soitinryhmäänsä ja pidät siitä huolta. Teet yhteistyötä muiden äänenjohtajien kanssa. Toimit viestinviejänä kapellimestarilta sellisteille ja toisin päin.

Huolehdi stemmoista eli nuoteista ja niiden merkinnöistä (jousitukset yms.). Stemmojen tarkistamisesta puhutaan lisää sivulla 4.

Sellojen äänenjohtaja tarkkailee kuinka konserttimestari soittaa ja matkii tämän soittotyylä. Muut sellistit katsovat missä kohtaa jousta äänenjohtaja soittaa ja ottavat siitä mallia.

[Miten pitää käyttäytyä?](#)

Olet esimerkkinä muille sellisteille, joten sinun on käyttäydyttävä sen mukaisesti. Tule harjoituksiin ja konsertteihin hyvissä ajoin, äläkä myöhästele. Käsittele soitintasi ja nuotteja huolellisesti. Älä syö purkkaa soittamisen aikana!

[Minä & muut](#)

Kohtele muita hyvin ja tasa-arvoisesti. Vaikka olet äänenjohtaja, et ole tärkeämpi kuin muut. Toiset sellistit huomaavat pian, jos käyttäydyt liian ylpeästi. Se syö arvokasta me-henkeä.

♥ MISSÄ MÄ ISTUN?

[Istumapaikka](#)

Yleensä sellosektion eli selloryhmän paikka on kapellimestarin oikealla puolella, lähinnä yleisöä. Sellojen äänenjohtaja istuu sektionsa ensimmäisessä pultissa, oikealla puolella

kapellimestarista katsottuna. Joskus sellosektio on sijoitettu 2. viulujen tai jopa alttoviulujen paikalle.

[Varaäänentohtaja](#)

Varaäänentohtaja istuu äänentohtajan vieressä. Äänentohtajan poissa ollessa varaäänentohtaja ottaa vetovastuun. Varaäänentohtaja toimii myös lehdenkääntäjänä, jolloin äänentohtaja saa keskittyä johtamiseen ja soittamiseen.

♥ NYT VIRITETÄÄN!

[Virittäminen](#)

Äänentohtaja huolehtii, että kaikki sellistit ovat virittäneet soittimensa. Äänentohtajalla on oikeus huomauttaa huonosti viritetystä sellosta. Epävireisyyttä ei pidä hyväksyä! Auta tarvittaessa nuorempia soittajia virittämisessä.

[Virityskoneella onnistut!](#)

Kannattaa hankkia virityskone, koska jousiorkesterin harjoituksissa sellojen äänentohtaja on yleensä se, joka antaa yhteisen a:n (vapaa A-kieli). Voi se olla konserttimestarikin. Sinfoniaorkesterissa soittaessa oboe antaa viritysäänen ja konserttimestari jakaa viritysvuorot. Seuraa tilannetta!

♥ MITEN TSEKKAAN STEMMAT?

[Sormitukset ja jousitukset](#)

Äänenjohtajan on hyvä katsoa etukäteen sormitukset ja jousitukset sellojen stemmoihin. Joskus kapellimestari on tehnyt tämän työn puolestasi, mutta jos joudut suunnittelemaan ne itse, voit neuvotella niistä kapellimestarin ja konserttimestarin kanssa. Tavoitteena on luoda mahdollisimman yhteneväiset jousitukset, koska ne luovat yhtenäisemmän soinnin.

Ennen harjoituksia tehdyt merkinnät helpottavat harjoituksia huomattavasti ja säästävät aikaa. Harjoitusten aikana ei ole enää tarkoitus sählätä merkintöjen kanssa.

[Huolehdi merkinnöistä](#)

Pidä huoli, että kaikki merkinnät löytyvät niistä nuoteista, joista itse soitat. Ota oma nuottisi mukaan kaikkiin harjoituksiin. Nuottien lisäksi kannattaa olla muutama lyijykynä (jos joltain sellistiltä puuttuu...) ja pyyhekumi.

Harjoitusten taukojen aikana voit joko itse merkata uudet merkinnät muiden nuotteihin, tai sitten pyydät muita kirjoittamaan omiin nuotteihinsa uudet merkinnät.

♥ MITKÄ IHMEEN NÄYTÖT?

Äänenjohtaja näyttää eleillään lähdöt esim. taukojen jälkeen. Sinun on siis hyvä tutustua soitettaviin kappaleisiin etukäteen. Merkitse nuotteihin esim. haastavilta vaikuttavat lähdöt ja harjoittele niiden näytöt. Näyttö voi olla reilu pään nyökkäys tai vaikka jousen kohotus. Joskus pelkkä musiikin mukaan hengittäminen riittää.

Kappaleiden lähdöt on näytettävä selkeästi. Lioittele eleitäsi, vaikka se tuntuisi hassulta. Näytöistä on saatava selvää myös viimeisessä pultissa. Harjoittele kotona vaikka peillin edessä.

Muutama vinkki:

- Tee yhteistyötä näyttöjen suhteen konserttimestarin kanssa!
- Käy konserteissa ja seuraa sellojen äänenjohtajan toimintaa.
- Kysy opettajaltasi vinkkejä.

♥ LASKE TAUOT!

Äänenjohtajan on pysyttävä hereillä ja laskettava myös kaikki pitkätkin tauot, vaikka se tuntuisi hirveän tylsältä. Muut eivät välttämättä uskalla jatkaa, jos huomaavat äänenjohtajansa pudonneen. Näytä tauon jälkeinen lähtö selkeästi ja määrätietoisesti. Voit vilkaista olkasi taakse ja varmistaa, että muut ovat valmiita.

♥ PIDETÄÄN STEMMIKSET!

Joskus kapellimestari voi pyytää äänenjohtajaa pitämään sektiollensa stemmaharjoitukset eli stemmikset. Tällöin äänenjohtaja johtaa itse sektionensa keskinäisen harjoituksen.

Stemmaharjoitus on hyvä keino päivittää tarvittavat merkinnät kaikkien nuotteihin ja varmistetaan kuka soittaa mitäkin divisiä (ylä- tai alastemmaa jne.). Muut voivat myös vapaasti kysyä kysymyksiä. Jos et tiedä vastausta heti, voit luvata selvittäväsi asian seuraaviin harjoituksiin mennessä. Stemmaharjoituksen avulla etsitään yhtenäistä sointia.

Mieti etukäteen kaikki harjoitusta vaativat paikat. Aloittakaa stemmaharjoitus niistä kohdista, jotta aikaa ei kulu turhaan helpompia paikkoja soittaessa. Tee haasteellisista paikoista lista erilliselle paperille tai merkitse ne vaikka värikynällä stemmaan.

Harjoittele vaativat kohdat itse huolellisesti ennen stemmaharjoitusten pitämistä, jotta osaat kertoa vinkkejä niistä selviämiseksi.

♥ PALAUTTEET

[Kenellä on viimeinen sana?](#)

Jos selloryhmän sisällä tulee kiistaa esim. jousitusasiassa, äänenjohtajalla on oikeus viimeiseen sanaan. Joidenkin on vaikea hyväksyä sitä, mutta älä välitä siitä. Kuuntele muiden ehdotuksia, mutta sinä olet se, joka tekee päätöksen loppupeleissä.

[Kapellimestarin antama palaute](#)

Harjoituksen tiimellyksessä kapellimestari voi töksäyttää negatiivista palautetta. Niitä ei kannata ottaa henkilökohtaisesti.

Jos kapellimestari on kehunut sellosektion hyvää työtä, pidä huoli, että kaikki ryhmäsi jäsenet ovat kuulleet sen. Muista myös itse kehua hyvää tiimiäsi!

[Kaverit valittaa – mitä mä teen?](#)

Myös sektiolta voi tulla sinulle palautetta, sekä suoraan että kiertäen. Jos sinusta tuntuu, että jokin asia vaivaa ryhmääsi, kysy suoraan mikä se asia on. Välttää asioiden selvittelyä harjoitusten aikana, puhukaa mieluummin tauoilla. Yritä parhaasi mukaan löytää pulmaan ratkaisu. Auttaisiko istumajärjestyksen muuttaminen? Pitäisikö näyttöjä hieman parantaa? Olisiko stemmaharjoituksen paikka? Kysy tarvittaessa kapellimestarilta neuvoa.

♥ KUN KONSERTTI ALKAA

Tarkista ennen lavalle siirtymistä, että kaikki sellistit ovat lähettyvillä. Varmista että *sordino* (eli vaimennin) on mukana, jos konsertissa tarvitaan sitä. Orkesterilaiset saapuvat lavalle suurin piirtein sektioittain ja istuutuvat paikoilleen odottamaan kapellimestarin saapumista. Sellistien äänenjohtajan tehtävä on seurata konserttimestaria eli 1.viulujen äänenjohtajaa milloin tämä nousee ylös. Se on merkki, että kaikkien on noustava seisomaan.

♥ KONSERTIN JÄLKEEN

Kun viimeinen kappale on soitettu ja yleisö taputtaa, sellojen äänenjohtaja seuraa milloin kapellimestari antaa luvan nousta seisomaan. Kapellimestarilla on tapana kätellä konserttimestaria. Yleensä hän kättelee ainoastaan konserttimestaria, mutta joskus kaikkia neljää josten äänenjohtajaa; konserttimestaria, 2.viulujen äänenjohtajaa, alttoviulujen äänenjohtajaa ja lopuksi sellojen äänenjohtajaa. Tilannetta on hyvä tarkkailla. Soittajat seisovat aina siihen asti kunnes kapellimestari antaa luvan istua.

Äänenjohtajakin voi konsertin lopuksi kätellä kaikkia sellistejään, tällä tavoin hän kiittää muita hyvästä työstä.

♥ KÄSITTEET

SELLOSEKTIO	sellisteistä koostuva ryhmä orkesterissa
ÄÄNENJOHTAJA	sektion johtaja
PULTTI	samasta nuottitelineestä soittavat kaksi soittajaa
STEMMA	soitinryhmän oma nuotti, esim. sellisteillä oma
STEMMIKSET	eli stemmaharjoitus, sektion oma keskinäinen harjoitus
KONSERTTIMESTARI	1. viulujen äänenjohtaja
KAPELLIMESTARI	orkesterin johtaja, tunnetaan myös nimellä kapu
DIVISIT	stemma voi jakautua kappaleessa esim. ylä- ja alastemmaan, eli diviseihin. Sektion jäsenet sopivat keskenään kuka soittaa mitäkin.
SORDINO	tallaan asetettava ns. vaimennin